

Esimehe veerg

Kui arvatakse, et inglasterel sobib jutu alustuseks ilmast rääkida, siis mesinikel ammugi. On ju mesinikud koos mesilastega tänavu juba paar kuud kevadist päevasooja oodanud. Aga mida pole tulnud, seda pole olnud. Mesilaste jaoks on talv tavatult pikaks veninud. Näiteks Viljandimaal ja mujalgi Lõuna-Eestis on mesilaspered kevadeti sageli juba näitapäeva paiku puhastuslennule pääsenud. Aga tänavu tegid nad korraliku puhastuslennu alles 4. – 5. aprillil, kohati taustaks prisked lumehanged.

Ka sealt edasi on olnud paari nädala jagu jahedat ilma. Öösel kõlisevad külmakraadid ja päevalgi on temperatuur ulatunud vaid mõne pügala plusspoolele. Mesilased on enamasti teinud ainult hädapäraseid väljalende, et vett tarusse tuua. Vähestel päikeselistel pärastlõunastel tundidel tuakse tarusse ka öietolmu – aprilli alguses sarapuult ja tükati lepalt, hiljem juba paiselehelt ja esimestelt öitselelõonud paju urbadelt.

Alles nüüd, aprilli lõpudekaadi keskel hakkab tõeline kevadsoojus kohale jõudma. See peaks paisutama paju urvad kohevaks ja kollaseks. Siis algab ka mesilasperede kiire areng ning kevad saab mesilas õige hoo üles. Mesinikul algavad taas kiired ajad.

Praeguseks saab mesinik juba teha möödunud talvest ja perede talvitumisest kokkuvõtteid. Üldine hinnang – pole paha. Igatahes eelmise talvega võrreldes õnnestus mesilasperede talvitumine keskmiselt oluliselt paremini. Oli küll üksikuid mesilaid, kus talvekadudeks läksid enam kui pooled mesilaspered. Ja kurvaks "rekordiks" oli tänavu talvel üks Lõuna-Eesti mesila, kus enam kui kahekümnest talvituma läinud mesilasperest ei jõudnud kevadesse mitte ükski(!)

Enamiku mesilasperede talvise väljamineku peamiseks põhjuseks oli taas

kord õigeaegselt ravimata jäänud varroatoos. Selline pere võis hukkuda juba hilissügisel, kui varroalestadest nõrgestatud ja elujõuetud talvemesilased lendasid tarust välja surema ning taru jäi tühjaks. Varasemast vähem oli tänavu peredes märgata nosematoosi mõju. Osa mesilasperesid hukkus ka nälja tõttu, seda nii talvel kui isegi veel aprillikuus. Eks siin peaksid mesinikud ka nüüd kontrollima oma perede söödavarusid ja vajadusel lisasöödaga turgutama.

Suveks valmistudes kerkivad mõtetesse kindlasti ka mõned sellised probleemid, mis varasematel hooaegadel kas endal või teistel mesinikel mureks olnud. Üks selliseid teemasid on läbi aastate olnud mõtlematult tehtud taimekaitsetööd ja öitsvate taimedega põldude-aedade pritsimine keset parimat mesilaste lennuaega. Selle tagajärjeks on sageli lennumesilaste ja vahel ka mesilasperede hukkumine.

Suuremad probleemid tekivad enamasti rapsipõldude lähistel asuvates mesilates. Tänavu näib, et majandusurutise tõttu suvirapsi külvipind väheneb. Üks suurtest rapsikasvatajatest Kesk-Eestis teatas näiteks, et vähendab rapsipõlde enam kui poole võrra. Aga oht mesilatele ei kao ja mesinik peaks omalt poolt siiski valmistuma. Praeguse seadusetähe järgi peaks mesinik ise oma mesilasperedest põlluharijale ja aiapidajale teada andma, et viimased teaksid põlde-aedu pritsima asudes mesilastega arvestada.

Kuidas teadet põllupidajale edasi anda? Mõistlike naabrite korral piisab telefonikõnest või suusõnalisest teatest küll. Aga kiuslike vägikaika vedajatega aitab vist ainult allkirja vastu üle antud teade või tähtud kiri. Ka tunnistajate juuresolekul üleantud suuline teade

peaks olema hiljem tõendatav, kui põllupidaja oma tegevusega ometi mesilastele häda teeb.

Iseasi on, kuidas saada teada kaugete põllurentriku kontaktandmeid või kuidas neid sundida teadet vastu võtma. Näiteks Tartumaa mesinikud, kes eelmisel suvel rapsikasvataja-osaühingu hoolimatuse pärast suurt kahju kandsid, püüavad tähtud kirjaga sellele firmale piirkonna mesilate asukohti teada anda. Aga väidetavalt on selle suurpõllumehe firma ametlik aadress väga muutlik ja kirja ei saa kuidagi allkirja vastu adressaadini toimetada.

Loodame siiski, et ka taimekaitse ja põldude pritsimise ning saagiotuse lahingutes tänavu mõistlikud inimsuhted võidavad ja mesilased ei pea sellel lahingutandril elu jätma. Mesinikel tasub omalt poolt mesilaste elu ja tervise nimel ning mesinduse mainekujunduseks häid naabrussuhteid luua ja hoida. Mesinikke iseloomustatakse ju enamasti rahuliku iseloomutüübi esindajatena, nemad võiksid olla algatajaks.

Muuseas, mõnikord on meepurk või mõnus joogikõrvane jutuajamine aidanud siluda nii mõnegi arusaamatuse. Olgu see siis näiteks naabri hingehäda mesilasenõelast paistes silma pärast. Või ka aia- ja põllupidaja murelikud valikud, kuidas mesilasi säästes ometi taimekaitsetöödega toime saada. Naabritevahelised head suhted ja läbikäimine annavad meie elule selle ühtehoidmise ja kindlustunde, mis on olnud läbi aastasadade Eesti maaelu aluseks. Häid suhteid tasub alati hoida.

Ilusat kevadet ja mõnusat meesuve soovides,

Aleksander Kilk
EML juhatuse esimees

EML volikogus

EML juhatus:

Aleksander Kilk (esimees), Martin Rebane, Arvi Raie, Jaanus Tull, Uku Pihtak, Ülle Talimaa, Aivo Sildnik

Märtsikuu viimasel laupäeval kogunes EML volikogu Tallinnas. Kavas oli aruandlus-valimiskoosolek, kus juhatus kannab ette oma tegevusaruande ja revisjonikomisjon esitab oma aruande. Kahjuks ei jõudnud raamatupidaja selleks ajaks valmis raamatupidamise bilanssi ja seetõttu oli ka revisjon läbi viimata. Koosolek kaalus pikalt aruandlus-valimiskoosoleku edasilükkamist. Lõpuks otsustati juhatuse aruanne ära kuulata,

uue juhatuse 7-liikmelise. Pärast hääletamist selgus, et seni töötanud juhatusele lisandus kaks uut liiget: Jaanus Tull ja Ülle Talimaa. Juhatusesimeheks valiti tagasi Aleksander Kilk, aseesimeheks – Jaanus Tull.

see kinnitada ja läbi viia valimised; järgmine volikogu koosolek kutsuda kokku maikuu lõpus. Siis esitab revisjonikomisjon oma aruande ja antakse ka üldine hinnang EML tegevusele 2008.-ndal aastal.

Juhatusesimees A. Kilk kannab ette tegevuse aruande. Pärast ligi kahtunnulist arutelu hindab volikogu selle valdava hääle-enamusega heaks.

Koosolek otsustas valida

Pärast koosolekut pidas juhatus ka oma esimese koosoleku. Jaotati ülesanded ja kavandati edasist tegevust. Arutati, kuidas muuta EML tegevust efektiivsemaks, mida tuleks teha, et enam väärtustada mesinike liidu liikmeks olemist. Ühine seisukoht oli, et EML liikmetel peab olema nii eeliseid kui soodustusi mitteliikmete ees. See peab kajastuma ka meie veebilehel, kus lähiajal avaneb EML-i liikmetele täiendavate võimalustega „aken“.

Volikogu koosolekut juhatab Aado Oherd

EML kuulutab välja fotokonkursi

Kohe on algamas suvi. Mesinikke ootab ees üllatuserohke tegutsemise aeg. Kindlasti tuleb ette mitmesuguseid äraarvamatuid olukordi, naljakaid juhtumisi, ootamatusi mesilaste käitumises ja nendega tegelemises. Paljudel mesinikel on fotoaparaadid ja nad on varemgi jäädvustanud huvitavaid hetki oma lemmikutega toimetamisest. Jäädvustage neid olukordi.

Eesti Mesinike Liit kavatseb välja anda fotodega illustreeritud mesiniku kalendri 2010. Selleks ootame fotosid mesilastest, mesindustest ja kõigest, mis sellega seotud ja võiks laiemale ringkonnale huvi pakkuda. Digitaalsed fotod peaksid olema sellise lahutusvõimega, et neid saaks trükkida suurusega vähemalt A5 punktide tihedusega vähemalt 200dpi. Fotopaberil esitatud foto suuruseks peab olema vähemalt 18 × 13 cm.

Fotosid ootame meie kontori aadressil J. Vilmsi 53g, 10147 Tallinn kas paberil, salvestatuna CD-le või edastatult mälupealga. Kui faili suurus lubab, siis võib foto saata ka meili teel Mesiniku toimetuse aadressil või info@mesinikeliiit.ee märgusõnaga „Fotokonkurs“.

Osa võivad võtta kõik EML liikmed ja mesindushuvilised. Parimate ja huvitavamate tööde autoritele autasud! Rõõmsat pildistamist!

Tähelepanu!

Kuna Eesti postiindeksid on muutunud, siis korrastasime ka meie oma andmebaasi uute indeksitega lootuses, et nüüd kõik meie liikmed saaksid kirjad korralikult kätte. Võimalik, et kõik meie andmed ei ole ikka täiuslikud. Seepärast palume meile teatada, kui teile saabunud kirjal on ebatäpne aadress või postiindeks. Siis saaksime selle parandada ja järgmised kirjad tulevad teile ilma viperusteta.

Mesila laiendamisest

Jälle on Eestis raske majanduslik olukord. Ametnikud kabinetides soovivad rahval hakata tegelema põllumajandusega. Inimesed tahaksid piima toota, teravilja kasvatada või võtaks õige käsile lihloomade kasvatamise, ehk hoopis aianduse. Investeeringuteks läheks aga roppu moodi raha ja näed sa – hinnad ka imelikud, aasta tagasi olid päris laes, nüüd nii all kui all.

Paljud näevad pääseteed oma sissetulekute suurendamiseks mesila rajamises või olemasoleva mesila laiendamises. Mõned tuttavad on mulle öelnud – „Mis sul viga elada, mesilased rabavad nii ööd kui päevad tööd teha, sinu ülesanne on ainult kokku veetud mee müügist saadud raha kulutamine“. Kas see mesindus ikka nii lihtne on? Küllap seda teavad need kolleegid, kes pikemat aega nende tiivuliste olenditega töösõprust pidanud.

Meeldib see mesinike ütlemine, et peresid tuleb läbi vaadata nii vähe kui võimalik ja nii palju kui vajalik. Õigeaegselt tuleb kevadel pered puhtaks teha, õigeaegselt raamid juurde panna, õigeaegselt mesi välja ja talv esoot sisse. Ja veel ka varroalestaravi. Nii imelihtne see mesindus ongi.

Kui inimesel on tõsine plaan mesilasperesid soetada või nende hulka suurendada, on praegu õige aeg töödega pihta hakata. Kõigepealt inventar – tarud ja raamid. Kellel raha rohkem, läheb müügi-mehe juurde ja ostab kõik uued riistad. See variant on kõige parem ja hügieenilisem.

Kui nüüd endal on tarusid, mis on lihtsalt tühjaks jäänud, ei ole probleemi. Need tuleb puhtaks kraapida, ära remontida ja värvida. Juhul kui kellegi käest tarud toote, on asi keerulisem. Me ei tea, miks nendes tarudes mesilaste elu lakkas. Tuleb arvestada kõige halvema variandiga – haudmemädanikuga.

Kõigepealt tuleks sellises vanas tarus mehaaniliselt eemaldada kogu mustus. Seejärel kas põletada tulega (leeklamp, gaasipõleti või lihtsalt bensiin), pesta seebikivi lahusega või Virkon S-ga. Ilusa ilmaga võib lasta veel päikesevalguselgi

tarusse paista. Ultraviolettkiirgus pidi olema kõige puhastavama toimega. Kärjeraamid tuleb ka valmis teha ja vahapõhisisse sulatada.

Põhimõte on, et kõik tööd, mis võimalik, tuleb talvel ära teha, suvisel ajal on tegemist niigi kuhjaga.

Kui tarud ja raamid valmis, aga mesilasi veel üldse ei ole, siis tuleb ostusoovist mesinkele teada anda. Mõnede mesilasperede olemasolu korral tuleb peale puhastuslendu neid turgutama hakata lisasöödaga. Võib osta valgu-sööta müügi-mehe käest või valmistada ise, lisades suhkrulahusele või pudersöödale erinevaid valgu- ja vitamiinilisandeid (soja, pärm, veri, okkaleotis, C-vitamiin, öietolmuasendaja jne). Mina ise pooldan pudersööta, mille sisse on lisatud öietolmu või tühjadest kärgedest korjatud suira. See on mesilastele kõige suupärasem toit.

Ainult tugev ja elujõuline pere on oht-ra mesilaste ja haudme olemasolul paljundamiseks ja uute perede tegemiseks kõlbulik.

Üpris tihti on kuulda nii mõnegi mesiniku ütlemist – „Ma ei leia ema perest üles, ma pole mesilasema kunagi näinudki“. Sedasi tööd teha on ikka väga raske, kui mitte võimatu. Osa mesinikke laseb teadlikult mesilasperedel sülemleda. Neist saab ilusti ülesehitatud kärgi. Aga seda peab meeles pidama, et sülemlejad mesilased jäävadki sülemlema, nad ei allu mesinikule. Meetoodangu saamine sellistelt peredelt on väga küsitav.

Nüüd mõned mesilasperede paljundamise võtted

Juhtub, et mesilaspere sagib, on närviline ja tige, ema otsimine raske. Siis võib pere jaotada pooleks, nii haue kui sööt. Kuhu poole ehitatakse seejärel ase-emakupp, seal ema puudub. Sinna tuleks anda emakasvatusemesilast toodud uus noor ema.

Olgu näiteks olukord selline – ilm ilus, on oodata ohtrat nektarit, tugevas paljundavas peres on 12–14 raami kaanetatud haue. Südapäeval, kui lennu-

mesilased on väljas, otsitakse ema üles, pannakse ajutiselt puuri ja hiljem jäetakse samasse tarusse koos lennumesilastega ja perele juurdepandavate kärgedega. Perest antakse ära igasse uude tehtavasse peresse 4 haudmeraami ja kaks söödaraami. Igasse uude peresse antakse uus noor ema. Vana pere, kuhu naasevad lennumesilased, pühendub nüüd mõneks ajaks ainult mee korjele. Haue hooldada on ju napilt. Uued tehtud kunstpere koosnevad ainult tarumesilastest ja on sõbralikud antava uue ema vastu.

Kunstperet võib teha ka järgmiselt. Südapäeval leiame pere, kus on ohtralt haue ja noori mesilasi. Otsime üles ema, jälgime, et ta raudselt vanasse tarusse jääks. Võtame sellest perest kolm raami kaanetatud haue ja kaks raami sööta uue tehtava kunstpere jaoks. Koputame lisaks veel mõnelt kärjelt noori mesilasi. Järgmisel päeval anname selliselt tehtud kunstperesse uue noore ema.

Kirjandust lugedes leiame sealt väga palju erinevaid mooduseid mesilasperede paljundamiseks.

Eelistada tuleks uut peredes kunstlikult kasvatatud noorte paarunud mesilasemade kasutamist.

Igasuguse paljunduse õnnestumise aluseks on ilus ilm ja nektarikorje olemasolu. Kui juhtuvad sisse tulema üksikud halvad ilmad, aitab hädast välja noorte perede lisasöötmine. Mitmenädalase saju korral on aga seegi üritus määratud hukule. Olen näinud pilti, kus suve algul tehtud 3-raamilistest kunstperedest on sügiseks talvituma mineku ajaks kasvanud suured pered.

Varroalesta Eestisse sissetulemise järel õppisid kõik mesinikud hoolega tegelema varroatoosi ravimisega. Nüüd viimastel aastatel on sagenenud mesilasperede suremine varroatoosikahjustuse tõttu, sest mõned mesinikud ei tunneta enam varroatoosi ohtu. Minu soovitus – ärge muutuge varroatoosi suhtes hooletuks, muidu ei saa mesindusest asja, suurtest meesaakidest rääkimata.

Ülle ja Vahur Talimaa

Koorimismagasin – mis see on?

Koorimismagasin on madala, tavaliselt 1/4 lamav taru raami kõrgusega magasin. Olles mahult väiksem, ei jahuta ta pesa nagu poolraammagasin või korpuse lisamine ja võib panna peale niipea, kui pesaraame on tarus alles 10 – 11, niisii suurepärase vahend pajumee tootmiseks.

Eesti oludes ebastabiilse meekorje tingimustes korjavad mesilased sellised madalad kärjed kiiresti täis, lühiajalise intensiivse korje puhul on koorimismagasin kasutades lihtne toota monofloorset mett.

Traatimist sellised madalad raamid ei vaja, see lihtsustab kärjemee tootmist, pealegi kaanetatud mesilased sinna tassitud mee valdavalt väga ühtlaselt, nii jääb toodang hea kaubandusliku välimusega.

Ema koorimismagasin munele ei lähe, ilmselt nii madalad raamid talle ei sobi ning haue on pesaraami ülaääreni, seega jääb ära vajadus mee võtmisel oodata haudme koorumist või paigaldada tarusse mesilaste liikumist takistav emeraldusvõre. Samuti on mett täis koorimismagasin küllalt kerge kaaludes vaid kümme kilot.

Puudusena võiks nimetada vaid v eidi suurenev at töömahtu, mõne päev aaga täituvad koorimismagasinid pole hea taruse üle kolme kihil panna kuna alumisel jätavad mesilased kärjed ventilatsiooni parandamiseks õhemad. Nii on paratamatu mõnevõrra sagedasem magasinide vahetus.

Nagu mainitud, võib magasinid panna peale niipea, kui pesaraame piisavalt, enamasti saavutab pere vastava tugevuse maikuu algupoolel. Samas ei pea seda tegema, vabalt võib laduda taru pesaraame täis ja panna magasinid hiljem kui suuri raame enam ei mahu, siis juba kaks kõrvuti. Peab meeles pidama vaid seda, et mistahes magasin võetakse kiiresti mesilaste poolt kasutusse ainult sel juhul, kui selle alla jäävate raamide

ülemises ääres ei ole kaanetatud meeriiba. On mesilased jõudnud pesaraami ülemisse ossa tassida hulga mett ja selle kinnigi kaanetada, on magasinid lisamisega hilinetud, õnneks on see viga meelahtikaanetamisega parandatav.

Kindlasti leiab igäüks, kes otsustab koorimismagasinidega katsetada enda jaoks sobiva meetodi vastavalt oma piirkonna taimestikule. Järgnevalt kirjeldan mõne reaga oma kogemusi.

Pajusid minu mesila piirkonnas just väga palju ei ole, seepärast kevadel magasinid tarudele ei pane, pealegi kulub see mesi haudme arenguks ära peale sooje ilmu enamasti järgneva jahedama perioodi ajal. On ka erandeid, eriti tugev, 10 – 12 raamil talvitunud võimas pere jõuab pajult ilusate ilmadega koguda arvestatava koguse mett, seega on ühe või kahe ülestikku asetatud koorimismagasinid kasutamine mõne pere puhul igati asjakohane.

Neid raame ei ole vaja ka traatida

Mai lõpuks on mitmed tarud pesaraame täis laotud, neile tuleb magasinid peale panna, et mitte takistada pere edasist arengut ja vältida sülemlemismeeleolu tekkimist. Esiolgu panen ühe magasinid keskele, paar päeva hiljem kontrollin raamivaheliistu kergitades, kuidas mesilased on selle vastu võtnud. Ja kui see on mesilasi täis, eemaldan pesaraamide vahelt ülejäänud vajaliku koguse liiste ning asetan teise magasinid eelmise kõrvale. Mesilased tunnevad vajadust taastada normaalset olukorda tarus, kus haudmepesa kohal oleks varudena talle pandud kaanetatud mesi ja asuvad

usinalt magasinid täitma. Pesaraamidelt viiakse haudmepesale laiendamist takistav valmis mesi üles, ema ei pea munemist piirama, noortel mesilastel on piisavalt tööd ja nii on sülemlemismeeleolu tekkimise oht mõneks ajaks välditud.

Nädala-paari pärast on pesa maht taas ammendunud, nüüd on paras aeg teha lauskontroll, paigutada vajadusel pesaraame ringi, vajadusel võtta ära paar kaanetatud haudmega raami nõrgemate perede toetuseks. Nii saab vältida sülemlemise üheks eelduseks olevate noorte mesilaste üleküllust tarus. Lähivaatuse lõpuks panen kummagi koorimismagasinid alla ühe kärjepõhjaga magasinid, terviklikkuse seisukohast on välistatud pesaruumi keskel olev ülesehitamata kärjepind. Viivitamatult algab töö lisatud magasinides ja enamasti on kärjed järgmiseks hommikuks valmis.

Edaspidi tuleb vaid jälgida mee laekumist tarru ja eemaldada pealmsed kaanetatud magasinid. Selleks tõstan korraga kaks ülestikku paknev at magasinid kõrvale. Nende asemele panen uue tühjakas vurrutatud raamidega ja kohe sinna otsa tagasi eemaldatud magasinid. Samuti talitan ka teise blokiga. Nüüd võtan ära raamivahelistud, tõstan ükshaaval raamid välja ja raputan pealt mesilased, siis eemaldan ka kasti ja panen liistud tagasi. Kogu operatsioon võtab aega mitte rohkem kui kümme minutit, mesilased lahkuvad meelsasti juurdepannud kärge korrastama, nii et isegi suitsulõõtsa ja näov arju kasutamine pole vajalik. Intensiivse korje korral tuleb paraku magasinid vahetada väga sageli, tugeval perel ülepäeva. Vältimaks pere sageda segamise tõttu tekkivat võimaliku tootlikkuse langust, vahetan magasinid peamiselt õhtuti. Kuna kaanetatud magasinid raamid on suhteliselt vähe mesilasi ja neistki osa lahkuvad sealt juurde pandud kärgesid korrastama, pole suvel isegi kell 9 õhtul veel hilja mett võtma minna.

Suve teisel poolel korje nõrgenedes vähendan sujuvalt magasinid arvu, st

kaanetatuid võtan ära aga alati uusi juurde ei lisa. Talvepesa ettevalmistamine toimub nagu lamav tarus ikka.

Lõpuks vastus kindlasti kõiki huvitava küsimusele, et kas koorimismagasin kasutades toodab pere ka rohkem mett? Valdavalt sõltub kogutoodang ikka

ilmastikust ja piirkonna taimestiku iseärasusest, kuid tundub, et võrreldes poole- või täisraamiliste magasinidega laiendatud peredega on saaginumbri esimeste kasutamisel tublisti suuremad.

Ja kui peale selle lõigu lugemist on tekkinud huvi samuti katsetada madalate

magasinidega, siis müügil selliseid asjakese ma näinud ei ole. Ise tegijad leiavad joonise veebilehe aadressilt www.hot.ee/metsamesi/koorimismagasin.jpg. Lisan vaid tähtsamad mõõdud: välismõõdud 468 × 391 × 75 mm, raami kõrgus 69 mm.

Ülo Lippa

Mitme ema pidamisest ühes peres

Mitme emaga pered on olnud mesinike huviorbiidis juba pikemat aega. Ka meie mesinikele on taoline meetod tuntud, kuid sellistel juhtudel ei saada hakkama ilma emaeraldusvõre. Samuti on tulnud ette juhtumeid, kus vaikse emavahetuse käigus elavad peres kõrvuti kaks ema, vana ja noor. Selline kooselu võib kesta kuni talvitumiseni, mõnikord ka kevadeni.

Saksa mesinik F. Wilhelm kirjutab ühes ajakirja „Praktisch Wegweiser für Bienenzucht“ 1908.a numbris, et temal läinud korda panna mitu ema ühte peresse talvituma ja see olevat ka õnnestunud. 1903.aastal olnud ühes peres talvitumas kolm ema, 1904.a aga teinud nimetatud mesinik katset panna ühte peresse talvituma juba kuus ema. Üks neist olevat kevadeks surnud, kuid viis ellujäänut jätkanud munemist ja munenud hästi. 1905/1906. aastal lasknud ta juba kümme ema ühte perre. Kevadel olnud nendest kolm surnud, teised aga elus ja

terved. 1908. a sügisel andnud ta ühele perele talveks koguni 20 ema!?

Paraku sellest ajast peale pole enam midagi kuulda ei mesinik F. Wilhelmi katsetest ega mesinikust endast. Kahjuks ei kirjelda autor, kuidas ta nii palju emasid peresse annab.

Mitme ema pidamise probleem on aeg-ajalt ikka päevakorra teemas, kuid päris häid ja praktilisi rakendatavaid meetodeid ei ole laiemale mesinike ringile teatavaks saanud.

Ajakirjas „Ptselovodstvo“ lk. 183 – 184, (1934) kirjutab vene mesinik I. I. Korablev mitme emaga pere moodustamise meetoditest ja väidab neid olevat mitu. Samas ta kirjeldab Boreikini meetodit, mis olevat kõige lihtsam.

Tugevast perest tuleb ära võtta paarunud ema ja lasta söödaga varustatud saatepuuri. Siis lasta sinna veel soovitud arv paarunud emasid, aga ilma saate-mesilasteta, ja hoida neid 3 – 4 tundi soojas toas. Väidetavalt ei hakka emad

sellistes tingimustes omavahel võitlema, vaid omandanud ühise lõhna ja, harjuvad üksteisega.

Vahepeal (kui emad on soojas toas puuris), märkab pere, kust ema ära võeti, selle puudumist. Nüüd pannakse paar emadega taru põhjale mesilastekobara alla. Ööpäeva möödumisel võib emad vabastada. Väljunud puurist jagunevat emad kergedele ja hakkavat munema. Sel viisil, arvab autor, võib ühes peres pidada soovitava arvu emasid ja saada harukordselt tugevaid peresid. Mitme emaga pered talvituvad hästi, hoides alles kõik emad.

Boreikini meetod on lihtne ja hõlpsasti teostatav, kuid riskantne ja võib otsesõnu kalliks maksma minna, kui ühte puuri paigutatud paarunud emad üksteist surruks nõelavad!

Vanu kirjandusallikaid refereeris
A. Rohtla

Edasi järgmises lehes

25 aastat varroatoosi

See haigus algas paljudes mesilates masendavalt. Enamik peresid hukkus. Isiklike kogemuste põhjal veendusin, et haiguse tõrjumine eetri või piimhappega pole efektiivne. Seetõttu otsustasin 1986. a hakata mesilasi kuumutama, eeskujuks oli Martin Tõniste poolt valmistatud termokamber. Kuumutamine oli levunud NLiidus eelkõige keemiliste tõrjevahendite nappuse tõttu. Selleks kulus paljudel kutsemesinikel sügiseti rohkem kui üks kuu. Peamine puudus on kuumu-

tamise töömahukus. See sobib eelkõige väheste peredega harrastusmesinikele.

1987. ja 1988. a oli kesine meesaak, pered nõrgad ja kuumutamisel tuli mõnelt perelt üle 3000 lesta. Seetõttu tuli sügisel väksemad pered ühendada keskmisega. Kohe pärast kuumutamist on seda väga hea teha, sest pärast „sauna“ on mesilased väga leplikud. Mitte ühtki korda ei läinud nad kiskuma.

Erakordsest 1989. a tasub pikemalt kirjutada. Tavaliselt pole sülemlemine

soovitatav, aga sellel aastal tuli see kasuks. Jaanipäeva paiku oli pesades vähe mesilasi, mett ja suira. Aga juulis sadas piisavalt ja pered kosusid kuu lõpuks. Augusti esimesel kolmel nädalal kuni Balti ketini oli erakordne saak. Hilise saagi tõttu tuli tänu sülemlemisele ületalvitunud pere kohta minu mesila rekordsaak, 72 kg. Järgnenud 19 aasta jooksul pole nii suurt saaki olnud. Kui 1989. a oktoobris kuumutasin peresid, tuli lesta väga vähe, vaid ühel nõrgemal perel oli

seada keskmisel tasemel. Sülemlemisega tekkinud haudmevaba periood, hea saak ja tugevad pered ei soodustanud varroalesta arengut.

Jõudsin 16 aasta jooksul kõik pered pärast haudme koorumist kuumutada, aga 2002. a sügisel see ei õnnestunud. Vaid kolmandikule peredest jõudsin seda teha, siis algasid väga külmad ilmad. Ühe pere kohta tuli 400 – 700 lesta. Järgmisel aastal ei olnud olulist vahet kuumutatud ja ravimata perede saagis ja lestasuses. Et selles veenduda, lõikasid vähesel määral lesehaudet. 2003.-ndal ja neljal järgneval aastal ei teinud enamikele peredele lestatörjet, hea saagi tõttu rapsilt polnud lesta palju. 2006. a hilinesin talvesööda andmisega. Väga sooja sügise tõttu munesid emad kaua. Lätis olevat esinenud hauet isegi veel jaanuari lõpul. Aga vanasõna ütleb – pill tuleb pika ilu peale. 2007. a suve lõpul nägin tarude ees mesilasi roomamas. Rapsipõlluni oli üle 2 km, mõned pered polnud eriti tugevad. Sügisel ühendasin nõrgemad pered, neid eelnevalt kuumutades. Sellele vaatamata oli järgmisel aastal märtsi algul kolmes nõrgemas peres vaid sadakond mesilast.

2008. a suvel oli rapsipõld lähedal, enamik peresid tugevad ja nende ma törjet ei teinud. Neljast nõrgemast perest moodustasin kaks, neid eelnevalt kuumutades. Lesta tuli pere kohta 700 – 800. Vihmaste ilmade tõttu augustis-septembris ei olnud septembri lõpul enam hauet, sellega lõppes ka lesta paljunemine.

Kui võrrelda lestasust 1990-ndatel ja käesoleval aastakümnel, siis on kindel, et varroatoos on taandumas. Eelmisel aastakümnel kuumutasin igal aastal kõiki peresid, aga vahelaua kõrvale oli paljudel tarudel põhi sügisel lestadest lausa kirju.

Nüüd on törjet tegemata lesta vähem. Kahtlemata on üks põhjus ka viimaste aastate hea saak.

Minu mesila lähedal on palju pajusid, mis kindlustavad peredele korraliku suiravaru. A Rohtla andmetel on aga selliste perede temperatuur 1 – 2 kraadi võrra kõrgem. Seega on juba kevadel lesta areng aeglasem. Kui juhtub olema hea saak ja pesaruum pole liiga lai, ei paljune lesta ka suvel eriti. Sügisel olen kõrvaldanud paljudest peredest 1 – 2 viimast haudmeraami. Kui nendes pole eriti lesta, olen tõstnud need mõnda nõrgemasse peresse.

Miks mõnes mesilas on lesta palju?

Eelöeldu põhjal arvan, et kui suira on vähe, saak vilets, mesinik laiendab ülemäärast pesaruumi või naabruses elavad raskelt nakatunud pered, on ka mesilas palju lesta.

Kirjandusest võib leida palju andmeid erinevate lestatörjevõimade efektiivsuse kohta. Kõik need tunduvad olevat võrdlemisi ebamäärased. Kevadisuvel on lestad enamasti haudmes, seetõttu tuleks neid lugeda ellujäänute hulka. Sügisel sureb aga enamus lesti vanaduse tõttu, neid aga arvestatakse tõenäoliselt ravimisel surnute hulka. A. Kilgi andmetel hukkub talvel 40 % lestadest. Seetõttu ei peakski tegema törjet igal aastal, kui pole lestadele soodsaid arengutingimusi. Arvan, et paljud mesinikud teevad lestatörjet ka siis, kui selleks pole vajadust. Soovitan kõigil jätta 1 – 2 tugevamat peret ravimata ja võrrelda neid teiste peredega järgmisel aastal. Alates maist saab lestasust määrata lesehaudme abil, seda olen kontrolliks loiganud vähesel määral kõikides peredes.

Eraldi tuleks kirjutada nõrgematest peredest, nendes kasvavad mõned mesinikud endale ja naabritele lestasid. Üks võimalus on teha Blinovi pesa, nagu seda NLiidu ajal nimetati. See tähendab lisavahelaua kasutamist, millega haudmeraamid eraldatakse meeraamidest. Nii saab vähendada temperatuuri kõikumist haudme piirkonnas. See on oluline aprillis-mais, kui paari päevaga võib temperatuur muutuda miinustest 25 plusskraadini. Ka suve lõpul on emaalduvõrega lisavahelaud vajalik, selle taha saab tõsta pärast talvipesa moodustamist vanemad haudmeraamid. Suuremate mesilate omanikel pole kevadel aega väikeste peredega tegelda, need ühendatakse teiste peredega. Aga sedasi lähevad kaotsi emad. Mina olen nõrgemaid peresid paar nädalat pärast puhastustlendu soojendanud 25 W elektripirniga. Selle olen pannud pesa kõrvale vahelauast ja taru tagaseinast 10 cm kaugusele 1-liitrise liivaga täidetud plekist purgi sisse. Selle juurde ei tohi mesilased pääseda. Purk soojeneb 45 – 50 kraadini. Veel olen lisanud ühe vahelaua ja katnud purgiga osa pealt kinni. Pirmi olen lülitanud vooluõrku (220 V). Pere vaatamisel olen voolu välja lülitanud. Umbes nädal pärast soojendamise algust väheneb oluliselt lubihaudmest nakatunud vahlade väljakandmine, nõrga pere areng kiireneb, soojus takistab lesta paljunemist. Veel võib kevadel ilusa ilma korral vahetada omavahel nõrga ja tugeva perega tarud. Tugeva pere lennumesilased kiirendavad oluliselt nõrgema pere arengut. Seega väheneb tugevama pere sülemlemise tõenäosus, nagu ka haudme ja mesilaste ümbertõstmisel nõrgematesse peredesse.

Evald Übi

Igal mesinikul on võimalus valida varroatoosi törje meetod oma parima äranägemise järgi.

Autor on kasutanud enne 1986.a ainult eetrit ja piimhapet ning on veendunud, et need ei ole efektiivsed. See on olnud põhjuseks, miks artikli kirjutaja kasutab mesilaste termokambri kuumutamise menetlust. Selline varroatoosi törje nõuab spetsiaalset termokambrit, väga täpset temperatuuri reguleerimist ja toimeaja jälgimist.

Lestade hävimiseks kaanetatud haudmes

on vaja erilisi termostaate, kuhu saab asetada vähemalt 75% ulatuses kaanetatud haudmega kärjed ilma mesilasteta, sest kuumutamisel avashae hukkub. Sõltuvalt temperatuurist ja toimeajast on efektiivsus 23 – 95%. Kuumutamise varroalestad hävitamine on väga tömahukas ning mesilastele piinav, meetod sobib väikese perede arvuga hobi-mesinikele.

Ei saa nõustuda autori üleskutsega peresid mitte ravida. **See on üks liiga suur risk!**

Viimastel aastatel on Eestis liig palju mesilasi hukkunud otseselt või kaudselt varroatoosi tõttu.

Tänapäeval on olemas vähe tööjõudu vajavaid ning väga tõhusaid orgaaniliste hapete kasutamisel põhinevaid varroatoosi tõrjumise viise. Efektiivsus saavutatakse ainult kasutusjuhendi nõudeid täpselt järgides.

Mesinikud, olge valvsad, lestei maga!

Aado Oherd
Loomaart

Vasakpoolse liiklusega mesindus ja muud loomad

Pole täheldatud, et Inglismaa mesilased tarru sisenemiseks vasakpoolset lennu-ava äärt kasutaksid, aga mesinike elu on seal siiski mõneti teistsugune kui meil. Suure erisuse Eesti ja Ühendkuningriigi vahel loob juba see, et sealse saare peal on kaua aega tehtud ning tehakse jätkuvalt rohkesti mesindusalast teadustööd. Praktiliste küsimuste kõrval on mesinikel võimalik kuulata tippteadlaste ettekandeid mesilaste ajast ja käitumisest, kuid ka näiteks mesilaste ja mesinduse ajaloost.

Mesinike organisatsioonid korraldavad mitmesuguseid kogunemisi. Suuremate pühade ajal on tavaks pidulikumad lõunasöögid liikmetele. Tullakse kokku ja arutatakse pikkade laudade ääres kõike seda, mis meelel ja keelel – ei mingeid ettekandeid ja aruandeid. Sellistele üritustele vastukaaluks on ka mitmepäevaseid mesindusnäitusi, kus demonstreeritakse uusimat tehnikat, peetakse loenguid ning prallet. Lisaks toimub kõige erinevamat sorti väiksemaid ja suuremaid kokkutulekuid ja olenguid.

Ökomesinikud

Minule Inglismaa mesindus meeldis, nagu ka paljud muud veidrused riigis, mida valitseb **Tema Majesteet Elizabeth Teine, Jumala armust Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa Ühendkuningriigi ning tema teiste valduste ja territooriumite Kuninganna, Rahvaste Ühenduse juht ning Usu Kaitsja**. See on kuninganna ametlik tiitel.

Kui külastasin Londoni kesklinnas mesinike keskorganisatsiooni loengupäeva,

arvasin eest leidvat tavalise poleeritud seintega inglise kivimaja. Selgus hoopis, et kohtumine leiab aset looduskeskuses. Seal enne asunud tehas oli lammutatud ning asemele ehitatud säästlik ja ilus ökomaja, mille ümber rajati looduspark. Lisaks tavalistele mesitarudele olid mesinikud loonud rohkelt pesapaiku ka erinevatele kimalastele. Kogu ansambel ongi ehitatud, planeerides selle samapalju heaks koduks putukatele kui inimestele olengu- ja tööpaigaks.

Mitmed huvitavad ettekanded olid samuti kimalastest, täpsemalt nende õppimisvõimest ja värvitajust. Teadlased proovisid kimalasi treenida vaid teatud värvi (aga muidu identselt) õitel nektarit koguma. Samuti uuriti meemesilaste ja erinevate kimalaste liikidevahelist õppimisvõimet – kuivõrd on võimalik mesilasi õpetada, muuta nende geneetiliselt koodeeritud käitumist.

Nagu arenenud riikides ikka, on elukutselisi mesinikke seal väga vähe, peaaegjalikult tegeletakse mesindusega hobi korras ja enamasti on mesinikud juba pensioniealised. Mesindusorganisatsioonid ei ole nende jaoks koht, kust tingimata tahetakse saada uut praktilist infot või otsest kasu – see on eelkõige koht, kus kohtuda teiste mesinikega ning leida mõttekaaslasi.

Nooblitest küünaldest kantud

Nagu igal korralikul organisatsioonil Inglismaal, on ka mesindusorganisatsioonil oma patroon. Briti mesinike patrooniks

on 1358. aastal asutatud „**Mesilasvahast küünalde tegijate Jumalat ja seega Monarhi ülistava kompanii**“ meister (autori vaba tõlge). Oma iseloomult oli see organisatsioon sarnane meilgi tegutsenud keskaegsetele ametiühendustele – gildidele, kuid tänapäeval tegutseb heategevusorganisatsioonina.

Kuigi kaugel Eestist, siis mesinikena oskame vast meigi selle organisatsiooni staatust hinnata ning tunnustada üleolekut rasvaküünalde valmistajate gildist – mesilasvahast tehti ju ikkagi küünalaid kirikutele ja kuninglikesse paleedesse. Ning kui Rasvaküünalde valmistajate ülistav kompanii pidi oma aktiivse tegevuse erialaorganisatsioonina väga olmelistel põhjustel lõpetama – gaasilaternate ning hiljem lambipirnide võidukäigu tõttu, siis Mesilasvahast küünalde tegijate ülistav kompanii saab tõdeda, et nende ümberkujunemise põhjustas palju majesteetlikum tegur – ühe ajastu lõpp. Mesilasvahast küünalaid toodetakse aga nii Inglismaal kui Eestis senini.

Ent ma ei ole seni rääkinud suurimast erinevusest Eesti ja Inglismaa mesinduse vahel – briti mesinikega suheldes ning nende trükiseid lugedes ei näinud ega kuulnud ma kordagi sõnapaari „Euroopa Liit“.

Mälestuseksillud elust udusel saarel pani kirja
Martin Rebane

Karl Eestalu	96	13. märts	Aime Allik	70	1. märts	Õnnitleme tublisid mesinikke. Soovime paastukuu ja jürikuu sünnipäevalastele tervist, jõudu ja kaunist uut mesindushooaega Palju õnne!
Lembit Sirge	83	1. aprill	Arvi Rahusaar	70	6. märts	
Johannes Lamp	83	23. aprill	Heino Laimets	70	13. märts	
Maimu Sinijärv	82	18. märts	Helju Korolev	70	25. märts	
Sulo Lüiste	81	17. aprill	Ülo Mee	60	2. aprill	
Kaljo Järva	79	30. aprill	Helmut Allekand	60	12. aprill	
Helmuth Muuga	78	19. märts	Anni Kumm	60	17. aprill	
Ervin Öunapuu	77	17. aprill	Rein Silberg	55	20. märts	
Kalju Korp	76	9. aprill	Raimo Kuus	55	23. aprill	
Ilmar-Heinrich Jõesoo	75	6. aprill	Harivald Haljas	55	25. aprill	
			Mauno Ani	50	27. märts	

MESINIK õnnitleb juubilare, tublisid mesinikke ja sünnipäevalapsi nende olulistel tähtpäevadel. Kahjuks aga ei õnnestu see alati. Saame õnne soovida vaid nendele tähtpäevalistele, kes on meile teatanud oma andmed ja/või on täitnud lehe vahel olnud mesiniku andmelehe. Seega vabandame, kui mõnel tähtsal juubilil jääb meiepoolne õnnesoov edastamata.

TEATED

Vabariiklik mesinike suvepäev

Tartumaal Ülenurmes Eesti Põllumajandusmuuseumis

25. juulil k 10. Kavas loengud, ettekanded, arutelud, mesindusnäituse külastamine.

Läbivaks teemaks on mesilaste tõuparandus. Täpsem ettekannete kava on koostamisel.

Lõunasöögi ettetellimiseks palume osavõtjatel eelregistreeruda kas EML kontori aadressil või tel. 63 764 93 (teisipäeviti ja reedeti k 10 – 16), e-posti teel eml.office@mesi.ee või veebilehe www.mesindus.ee kaudu

Mesinduspäevade ja –õppuste kava mais ja juunis

Piirkondlike mesinduspäevade ja –õppuste kava

Tartu Aiandus- ja Mesindusseltsi õppe- ja teabeõhtud Soola tän. 1a, k 17 – 19.

13.mai. Mesilasemate kasvatamise kogemusi.

Lektor Jaanus Tull

10.juuni. Kvaliteetse mee ja mesindussaaduste tootmisest. Jaanus Tull

Saaremaa Mesinike Seltsi praktiline mesindusõppus Aimar Lauge mesilas Muhemaal Hellamaa külas

13.juuni. k 10. Emade kasvatamine, paarunud ema andmine, perede paljundamise võtteid, tõuparandustöö
Õpetab Aimar Lauge

Tallinna Mesinike Ühistu õppe- ja teabeõhtud Akadeemia tee 21e algus k 17.30

19.mai. Uut teavet ja uuringutulmusi mesilaste haigustest, nende seirest ja ravist.
Arvi Raie

9.juuni..Praktiline õppepäev Mai Endla mesilas Harjumaal Hüürus. Mesilasemate kasvatamine, paarumisperede moodustamine, emade andmine, perede paljundamine.
Mai Endla

Harju Mesinike Selts, õppe- ja teabeõhtud Marja 4d, algus k 17.

27.mai. Sülelemise vältimine, emaal- dussvõre kasutamine, emakasvatuse. Endel Kivistik

17.juuni. Rändmesindus Põhja-Eestis. Meevõtmine ja vurritamine. Mart Rannu

Karksi-Nuia Mesinike Selts

23.mai. k 10 praktiline õppepäev Polli-Järve talu mesilas, Mesilasperede laiendamine, sülelemise vältimine, perede paljundamine, emade kasvatamine
Juhib Antu Rohtla

Hiiumaa Mesinike Seltsi praktiline õppepäev Sirje Kuulmata mesilas Pühalepa v.

16.mai. k 10. Sülelemise vältimine, emade kasvatamine, perede paljundamine talvekadude korvamiseks või mesila laiendamiseks
Korraldab Uku Pihlak

Põltsamaa Mesinike Selts

6.juuni k 11. Praktiline õppus Viljandimaal Karksi v. Polli-Järve talu mesilas. Emade kasvatamine ja andmine
Õpetab Antu Rohtla

Elva Mesinike Seltsi praktilise õppus Elvas Pargi 34

23.mai. k 10. Nõrkade perede ühendamine, perede laiendamine, uute perede moodustamine, kuidas sülelemist ära hoida
Õpetab Tõnu Hiimäe

Läänemaa Mesinike Seltsi praktiline õppus Heino Rokki mesilas Läänemaal Martna vallas

6.juuni. Mesindamine korpusaru dega, perede paljundamine, emakasvatuse. Heino Rokk
Põlvamaa Mesinike Seltsi õppe- ja teabe- päevad Rāpina Aianduskoolis.

22.mai. k 16 – 19. Kevadised tööd mesilas. Perede laiendamine, sülelemise vältimine
Õpetab Jakob Tammela

Lääne-Virumaa Mesinike Seltsi praktiline õppus Inju mesilas

27.mai. k 12. Emade kasvatamine, kupu- almete valmistamine, vageldamine, emakasvatuse raamide andmine peresse, Jenteri meetod. Õpetab Maire Valtin

Ida-Virumaa Mesinike Seltsi Mummu

praktiline õppus Lääne-Virumaal Porkunis Mait Mardla mesilas

13.juuni. k 11. Mesindushooned, -ruumid ja inventar, perede paljundamine, emade kasvatamine. Õpetab Mait Mardla

Mesinduskursus

“Hobimesiniku aastaring 2009-2010”

Õppused Põhja-Viljandimaal Suure-Jaani v. Ülde k. Põllussaare talusalgusega k 10
30.mai. Mesilaspere üldine bioloogia, inventar, pere paigutamine tarusse.

13.juuni. Mesilaste paljunemine, sülelemine, pere laiendamine, korjemaa, haigused
Lektorid Jaak ja Marje Riis

Müüa keerispea seemet.

Kohilas, Raplamaal. Tel. 5288744

Tänuavaldus

Sireli mesindus tänab mesinikke-partnereid arusaamise eest tekkinud makseviivitustesse. Need olid jah tekkinud odavmüügiketi kahjumist, kust tuli küll suur käive, kuid kefi kasuahnuse ja mee hulgihinna tõusu tõttu kaasnev kahju oli makseviivituste põhjuseks eelmise aasta lõpus. Sel aastal aga hakkas objektiivse põhjusena mõjuma juba Eesti mee vähesus, mistõttu aasta algusest alates on võimalik osta mesinikel järele jäänud mett ainult kohe mee eest tasudes. See jätab meile võimaluse maksta varasemate lepingute makseid vaid firma kasumist.

Mesinike kohta on tehtud maksegraafik etap-

pide kaupa. Selle järgi saavad lepingu sõlmimise järjekorras viimaste mesinike kogusummad tasutud sügisel, makse-etapid mesinikele algavad alates lepingus trükitud lõpptähtaja arvestusega.

Ebameeldivate makseviituste kõrval tekib seda graafikut järgides ka üks positiivne moment meie partneritele - Sirelil avaneb lõpuks võimalus maksta sellesuvises meesaagi eest koheselt ja lõpetada igasugune järelmaksuga müük.

Veelkord vabandades tekkinud olukorra eest ja soovides kärke head

Peep Martverk, Sireli OÜ

Järgmine EML ajaleht “Mesinik” nr. 3 (53) ilmub juunis 2009.

Kaastööd, teated ja reklaam saata aadressil: J.Vilmsi 53 G, 10147 Tallinn (EML) või e-postiga: kilk@cc.ttu.ee või uku.pihlak.002@mail.ee,
EML kontakttelefon: 52-93589 (A. Kilk) või EML kontor (J.Vilmsi 53 G, 10147 Tallinn)

teisipäeviti ja reedeti kell 10 – 16 tel. 63 764 93. Mesinduslane teave ka Internetis: www.mesindus.ee

Eesti mesindust arendatakse käesoleval ajal Eesti Mesindusprogrammi

“Mee tootmise ja turustamise arendamise Eesti riiklik programm 01.09.2007 – 31.08.2010” tegevuste kaudu

Mesindusprogrammi eesmärkideks on: mesinike ja mesindusseltside abistamine ja toetamine mesinduspäevade ja –õppuste korraldamisel ning kohaliku mesinduselu edendamisel; teabelevi arendamine ja mesinike erialane parem teavitamine; mesinduse efektiivsete tehnoloogiliste lahenduste arendamine, tutvustamine ja propageerimine; toote- ja tuuarenduse tegevuste suunamine ja toetamine; varratoosi ja teiste mesilashaiguste tõhusate tõrjemeetodite ja –võtete propageerimine ning mesinike nõustamine mesilashaiguste tõljel; mee kvaliteedi seireuuringute korraldamine ja mesinike teavitamine ning nõustamine küsimustes, kuidas mee tootmise ja käitlemise protsessis mee kvaliteeti säästa ja parandada. Programmi raames valmistatud materjalid on tasuta